

TEKSTI: MIRVA HEIKKILÄ
 KUVA: SATU HEIMON ARKISTO

Vapaa sivistystyö tekee merkityksellistä aikuiskasvatusta

Väitöskirjatutkija Satu Heimo, 39, haluaa vaikuttaa maahan muuttaneiden ihmisten käsityksiin ja mahdollisuuksiin itsestään oppijoina ja työntekijöinä.

MINUSTA TULI TUTKIJA, koska työskennellessäni lastentarhanopettajana minua mietityttivät lasten tulevaisuusnäkemykset. Tuntui epäoikeudenmukaiselta, ettei maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ollut välttämättä työelämässä olevia samaistumiskohteita. Toisaalta päiväkotiin ohjattiin työharjoittelijoiksi esimerkiksi insinöörejä tai maatalousyrittäjiä. Koin, etten pystynyt lastentarhanopettajana vaikuttamaan asioihin riittävästi. Siksi lähdin opiskelemaan aikuiskasvatusta. Jatko-opiskelijana ja tutkimuksessa minua innostavat ennen kaikkea yhdenvertaisuutta koskevien ilmiöiden näkyväksi tekeminen ja yhteiskunnallinen keskustelu. Nautin myös suunnattomasti tutkimusaineiston analyysistä – se on joka kerta kuin aarteen etsintää.

JOS EN TUTKISI, olisin varmasti töissä jossakin maahan muuttaneiden työllisyshankkeessa asiantuntijana tai koulutussuunnittelijana. Haluaisin olla aitiopaikalla kohtaamassa ihmisiä ja osoittamassa heille, että heissä kaikissa on vahvuuksia ja osaamista, vaikka työllistyminen onkin Suomessa usein haastavaa.

AIKUISKASVATUSTIEDETTÄ TARVITAAN yhteiskunnassa tarkastelemaan aikuisten oppimisen, koulutuksen ja kasvatuksen arvoja ja suuntaa. Tutkijan

Satu Heimo koordinoi Sivistystyön Vapaus ja Vastuu (SVV) -yhteistyöohjelmaa. Vuoden 2023 alussa hän aloittaa kaksivuotisen pestin Åbo Akademin väitöskirjatutkijana.

yhteiskunnallisena vastuuna on tehdä näkyväksi aikuiskasvatuksen epäkohtia ja haasteita sekä osallistua keskusteluun, jossa eri organisaatioista ja taustoista tulevat ihmiset yhdessä määrittelevät alaa sekä sen arvoja ja tulevaisuutta. Tutkijan tulee pysytellä totuudessa. Se on moniulotteinen ja monisävyinen, vaikka nykyhetki ajaakin suoraviivaiseen someviestintään.

PARAIKAA SELVITÄN vertaisoppimisen käytäntöjä maahan muuttaneille suunnatuissa hankkeissa. Lisäksi olen kiinnostunut aikuiskasvatuksen projektifikaatiosta, kansankielellä ”hankehumpasta”. Monien hankkeiden ytimessä ovat vertaisoppimisen käytännöt: vertaisuus, mentorointi ja kokemusasiantuntijuus, ja yhä useammin tavoitteena on maahan muuttaneiden työllistymisen tai työllistettävyyden edistäminen. Vertaisoppimisessa itsessään on usein paljon hyvää, mutta nopeatempoinen, ulkoapäin määritelty ja määrällisiin tavoitteisiin ohjaava hanketyö muuttaa sen käytäntöjä ja aikuiskasvatusta.

ESIKUVANA PIDÄN ystäväni, yhteisöekologi Mira Grönroosia. Hänen uransa on innoittanut minua omilla urahaaveissani. Hänen kanssaan olen voinut punnita monitieteisen yhteistyön mahdollisuuksia ja tutkimusideoitani, vaikka työkenttämme ovatkin erilaiset. Innoituin myös suuresti akateemista työtä tutkivan Katriina Tapanilan rautaisesta tutkimusosaamisesta, kun työskentelimme samassa tutkimusryhmässä. Arvostan monilajisuuteen perehtyneen Minna Santaajan kirjoitustyyliä ja itsevarmuutta.

SEURAAVAKSI HALUAN TUTKIA kokemusasiantuntijuuden, vapaaehtoistoiminnan ja kotoutumisen yhteenkietoutumia. Euroopan unionissa on ajoittain pohdittu vapaaehtoistoimintaa ja aktiivista kansalaisuutta kansalaisuuden saamisen ehdoiksi. Kaikilla maahan muuttaneilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisina, ja lisäksi vaatimus asettaa heidät eriarvoiseen asemaan maassa syntyneiden kanssa. Kokemusasiantuntijuus voi kuitenkin tuottaa yksilöille voimaantumisen kokemuksia, ja esimerkik-

si maahanmuuttajajärjestöt ovat moniulotteisia oppimisyhteisöjä, joissa yksilöt voivat olla aktiivisia, vaikka eivät olisikaan työelämässä. Vapaaehtoistoiminta on siten ristiriitaisuudessaan kiinnostava ilmiö.

Oman tieteenalani tulevaisuuden näen erittäin hyvänä, sillä varsinkin ekososiaalisen sivistyksen kyvykset ovat nousseet marginaalisista arkikeskusteluun. Samalla olen kuitenkin huolissani vapaan sivistystyön asemasta yliopistoissa. Vapaa sivistystyö on tehnyt ja tekee edelleen merkityksellistä aikuiskasvatusta, mutta aikuiskasvatustieteen opiskelijoille kenttä saattaa olla täysin tuntematon.

KOLLEGOILTANI SAAN ennen kaikkea vertaistukea ja -tietoa. Yhteistyöverkostooni kuuluvat muun muassa Jenni Pätäri, Sini Teräsahde ja Johanna Kallio. Ilmiöiden pohtiminen yhdessä rikastaa omaa ajattelua ja saa asioita oikeisiin mittasuhteisiin.

KUN EN TUTKI, luen *Pupu Tupunaa* pojalleni, kuljen metsässä koirani kanssa tai kuuntelen äänikirjaa. Jos huomaan analysoivani kriittisesti lapsille tarkoitettua nukketeatteriesitystä ja sen stereotyyppistä ihmiskuvaa, on aika pitää tutkimuksesta taukoa ja sulkea hetkeksi silmät yhteiskunnallisilta epäkohdilta.

Klassikko, johon palaan

- on brasilialaisen Paulo Freiren *Pedagogy of the Oppressed* vuodelta 1970, koska kriittinen pedagogiikka ja yhteiskunnallista sortoa vastaan taisteleva korostuvat ajassamme. Kirjaa lukiessani pohdin, lähtekö toiminta yksilöistä vai ohjataan sitä ulkoapäin. Ovatko ihmiset toimijoita vai toiminnan kohteita? Ja onko ihmisillä aito vapaus määritellä itse oman oppimisensa tavoitteet? Suomeksi teos ilmestyi vuonna 2005 nimellä *Sorrettujen pedagogiikka* Vastapainon kustantamana.

LISÄÄ AIHEESTA

Heimo, S. & Tapanila, K. & Ojapelto, A. & Heikkinen, A. 2020. The potential of peer guidance in empowering migrants for employment. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 11(4): 1-14. DOI:10.3384/rela.2000-7426.ojs1685

Sarja vie aikuiskasvatuksen tutkijan arkeen ja verkostoihin. Sen tuottaa Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.